

Що робити, якщо з певних причин (надзвичайної ситуації) працівник не має доступу до своєї трудової книжки? У такому разі видають дублікат трудової книжки за новим місцем роботи у зв'язку з відсутністю доступу працівника до її оригіналу внаслідок надзвичайної ситуації (що передбачено Кодексом цивільного захисту України), або проведення антитерористичної операції на території, де працював працівник. У разі відновлення доступу до трудової книжки записи з дубліката про періоди роботи переносять до трудової книжки. При цьому на першій сторінці дубліката роблять напис: «Дублікат анульовано», посвідчують печаткою роботодавця за останнім місцем роботи працівника та дублікат повертають власнику.

Отже, при веденні та використанні трудових книжок найчастіше виникають такі проблемні ситуації: трудова книжка не відповідає паспортним даним працівника, відсутній запис про звільнення в трудовій книжці, зроблено неточні або неправильні записи, зроблено запис про навчання в закордонному виші, диплом якого не визнається в Україні тощо. Відповіді на проблемні питання, пов'язані із заповненням, веденням та обігом трудових книжок, слід шукати у відповідних нормативно-правових актах.

Список використаних джерел

1. Деякі питання визнання в Україні іноземних документів про освіту: Наказ МОН 05.05.2015 № 504 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0614-15>.
2. Закон України "Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування" (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003, №№ 49-51, ст. 376). [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1058-15>.
3. Інструкція про порядок ведення трудових книжок працівників : затверджена 29 липня 1993р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://online.budstandart.com/ua/catalog/doc-page.html?id_doc=62253.
4. Цивільно-процесуальний кодекс України (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2004, № 40-41, 42, ст.492): [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1618-15>.

Смачило А.

*студентка IV курсу юридичного факультету
Тернопільського національного
економічного університету*

*Науковий керівник: к. соц. н., викладач кафедри
психології та соціальної роботи ТНЕУ Біскуп В.С.*

ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМ ДОМАШНЬОГО НАСИЛЛЯ: УКРАЇНСЬКИЙ ТА ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД

Сьогодні домашнє насилля є досить поширеною проблемою у багатьох країнах світу, а також однією з найбільш розповсюджених форм порушення прав людини. Домашнє насилля вважається серйозним викликом і для українського суспільства. Проблема насильства в сім'ї потребує особливої уваги зважаючи на поширеність цього явища в світі незалежно від рівня соціально-економічного розвитку країни, високого ступеня латентності і вкоріненість через певні

культурні стереотипи, а також масштабності і глибин його негативних наслідків. Вочевидь проблема насилля в сім'ї є комплексною і залежить від різноманітних чинників та супутніх проблем, які впливають на її розвиток. Зокрема, на наш погляд, можна виокремити такі чинники:

- соціальні (різноманітні конфлікти, стереотипи та упередження щодо гендерних питань, пропагування насильства в засобах масової інформації);
- економічні (бідність, відсутність гідних умов життя, безробіття);
- психологічні (віктимні чи безвідповідальні форми поведінки, низька психологічна культура);
- соціально-педагогічні (відсутність усвідомленого батьківства, сімейних цінностей у суспільстві, позитивних моделей сімейного життя на засадах гендерної рівності);
- правові (низька правової свідомості, відсутність необхідних правових знань);
- соціально-медичні (алкоголізм, наркоманія, тощо).

Ефективне подолання та попередження проблеми насильства в сім'ї вимагає уваги до чинників, які впливають на розгортання даної проблематики та до вдосконалення законодавчої бази України згідно європейських стандартів.

В останні роки проблема насильства в сім'ї все більше привертає увагу фахівців у тих чи інших галузях наукового знання. У США та Західній Європі перші роботи, присвячені цій проблемі, почали з'являтися у 70-х роках ХХ ст. Держави всього світу використовують різноманітні підходи до вирішення проблеми протидії насильства в сім'ї та відмінні методи покарань за вчинення такого злочину. Наприклад, у Швеції криміналізовані всі форми домашнього насильства. За ґратами можна опинитися навіть за емоційну сварку під час якої висловлювалися погрози. Суд часто наказує кривднику дотримуватися визначеної дистанції від об'єкта насильства, а у разі порушення припису може бути накладено штраф або присуджено ув'язнення терміном до року. Що стосується дітей, то покарання – ще жорсткіші. Швеція ще в 1979 році на законодавчому рівні першою у світі заборонила фізичне покарання дітей. До дітей не можна застосовувати не лише фізичну силу, а й підвищувати голос до рівня, який має шкідливий емоційний вплив.

У Німеччині закони не такі суворі, але все ж таки спрямовані на захист громадян, які потерпають від різних форм домашнього насилля та на профілактику даної проблеми. До прикладу, у Німеччині жертви домашнього насильства можуть заявити в поліцію про порушення своїх прав упродовж трьох місяців. Якщо ж правоохоронців викликали безпосередньо на місце скоєння злочину, то заяву писати немає потреби – справу порушать без прохання постраждалого. Покарання за рукоприкладство (без важких тілесних ушкоджень) може вартувати досить дорого: кілька тисяч євро штрафу або до року в'язниці [1, с. 56]. На території Німеччини існує велика кількість консультативних та кризових центрів, які надають допомогу жертвам насилля.

У Франції парламент час від часу вносить поправки до законів, що стосуються проблем домашнього насильства, розширюють та уточнюють інформацію про самі злочини, запроваджують більш жорсткі покарання. У 2010 році було прийнято кілька поправок, за якими судді отримали право видавати спеціальні постанови для убезпечення жертв насильства. Мова може йти про зміну місця проживання, яке передбачає направлення до спеціальних соціальних центрів або відсторонення чоловіка від перебування у сім'ї. За дотриманням

останньої вимоги слідкують за допомогою спеціальних електронних браслетів. Також важливим є те, що у Франції діють гарячі лінії з приводу насилля і робота правоохоронних органів тісно взаємопов'язана з ними, що дозволяє оперативно реагувати на проблему. Поліція має право негайно вилучати осіб, що вчинили насильство [1, ст. 66].

В Україні проблема насильства в сім'ї тривалий час не була предметом спеціальних досліджень соціологів, психологів та соціальних працівників. Нею займалися, в основному, криміналісти при вивченні важких злочинів, які здійснювалися в сімейно-побутовій сфері [2]. Така ситуація пояснюється ідеалізацією суспільних відносин в Радянські часи та замовчуванням таких проблем. Тому Україна намагається подолати прогалини, які утворилися у боротьбі із сімейним насиллям. Впродовж останніх років відбулось концептуальне осмислення цього питання на державному рівні. Свідченням цього є і удосконалення законодавчої бази. У 2001 році Україна була першою з поміж країн СНД, яка на національному рівні врегулювала багато спірних положень щодо насилля в сім'ї, осіб які від нього потерпають чи скоюють його, прийнявши Закон «Про запобігання домашнього насильства», який набув чинності у 2002 році. Уперше на законодавчому рівні було закріплено поняття насильства в сім'ї, визначено, які органи здійснюють заходи щодо його попередження, яким чином зобов'язані реагувати державні органи у випадку, коли насильство вже відбулося, якою є відповідальність за вчинення таких дій. За визначенням даного Закону насильство в сім'ї – це «будь-які умисні дії фізичного, сексуального, психологічного чи економічного спрямування одного члена сім'ї по відношенню до іншого члена сім'ї, якщо ці дії порушують конституційні права і свободи члена сім'ї як людини та громадянина і наносять йому моральну шкоду, шкоду його фізичному чи психічному здоров'ю». Закон також врегулює питання попередження насильства в сім'ї і включає систему соціальних і спеціальних заходів, спрямованих на усунення причин та умов, які сприяють вчиненню насильства в сім'ї, припинення насильства в сім'ї, яке готується або вже почалось, притягнення до відповідальності осіб, винних у вчиненні насильства у сім'ї, а також медико-соціальна реабілітація жертв насильства в сім'ї. [3]. Виклики сучасності зумовили оновлення нормативно-правової бази. Закон від 2002 року втратив свою чинність на підставі прийняття нового Закону «Про запобігання та протидію домашньому насильству», в якому запропоновано новий підхід до визначення основних понять та питань запобігання і боротьби з цим негативним явищем у суспільстві. Зазначений Закон набув чинності 7 січня 2018 року та більш детально трактує основні поняття пов'язані з даною проблематикою. Згідно даного Закону, домашнє насильство – діяння (дії або бездіяльність) фізичного, сексуального, психологічного або економічного насильства, що вчиняються в сім'ї чи в межах місця проживання або між родичами, або між колишнім чи теперішнім подружжям, або між іншими особами, які спільно проживають (проживали) однією сім'єю, але не перебувають (не перебували) у родинних відносинах чи у шлюбі між собою, незалежно від того, чи проживає (проживала) особа, яка вчинила домашнє насильство, у тому самому місці, що й постраждала особа, а також погрози вчинення таких діянь [4]. Помітно, що такі уточнення розширюють поняття «домашнє насильство». Також більш розлого розуміється протидія домашньому насильству як система заходів, що здійснюються органами

виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами та організаціями, а також громадянами України, іноземцями та особами без громадянства, які перебувають в Україні на законних підставах, та спрямовані на припинення домашнього насильства, надання допомоги та захисту постраждалій особі, відшкодування їй завданої шкоди, а також на належне розслідування випадків домашнього насильства, притягнення до відповідальності кривдників та зміну їхньої поведінки [4]. Документ передбачає моніторинг випадків насилля в сім'ї, створення кризових центрів та притулків, куди б змогли звернутись постраждалі, створення та підтримка національних телефонів «гарячої» лінії, за якими можна отримати оперативну консультативну інформацію про те, як захистити себе і дітей, як діяти, щоб вийти з конфліктної ситуації з мінімальними втратами. Отож, даний документ передбачає більш комплексний підхід до боротьби із домашнім насиллям, суттєво доповнює існуючі інструменти боротьби, введення нових термінів і норм, спрямованих на запобігання фактів домашнього насилля та покращення захисту громадян, які страждають від даного явища.

Позитивом є те, що Україна не стоїть на місці та розуміючи всю масштабність даної проблематики прагне залучити досвід своїх зарубіжних сусідів для боротьби та попередження насилля у сім'ї, вдосконалює свою законодавчу базу. Сам факт того, що Україна виходить на нову дорогу боротьби з насильством в родині, вказує на позитивні зміни у нашому суспільстві. Звісно, що відкритими залишаються ще багато питань, але необхідно зробити висновки, що більш жорсткі правила та закони з боку держави варто розглядати як ефективний механізм покарання насильників. Натомість, особливу увагу необхідно звертати, перш за все, не тільки на подолання проблем насилля, а на формування таких взаємовідносин у сім'ї, які б попереджали їх виникнення. До них можна віднести, наприклад, такі заходи, як формування високих моральних та сімейних цінностей у суспільстві, розвиток належної правової свідомості та культури, подолання різноманітних форм дискримінації та стереотипних уявлень, конструювання адекватних моделей сімейних взаємовідносин та доброзичливої атмосфери у суспільстві, які б опирались на моральні цінності, норми та, безумовно, правові засади.

Список використаних джерел

1. Міжнародний досвід попередження та протидії домашньому насильству [Монографія] / А. О. Галай, В. О. Галай, Л. О. Головка, В. В. Муранова та ін. / За заг. ред. А. О. Галай. – К.: КНТ, 2014. – 160 с.
2. Попова О. М. Насилля в сім'ї. Методичний посібник. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://vzvo.gov.ua/innovatsiyini-osvitni-tekhnologii/362-nasyllya-v-simi-metodychnyy-posibnyk>
3. Про попередження насильства в сім'ї: Закон України від 15.11.2001 р. №2229-VIII. Відомості Верховної Ради України, 2002, №10. Ст. 70
4. Про запобігання та протидію домашньому насильству: Закон України від 07.12.2017 р. № 2229-19. Відомості Верховної Ради, 2018, № 5. Ст. 35.